
LA CONTAMINACIÓ DEL CONCEPTE «LLOP SOLITARI»

MARIO TOBOSO BUEZO

Doctor en seguretat internacional
per la UNED i membre de la Policia
de la Generalitat-Mossos d'Esquadra

*Combat en el camí de Déu! No estaràs obligat
més que amb tu mateix. Impulsa els creients!
És possible que Déu aturi la violència dels qui
no hi creuen, ja que Déu és qui té la major
violència i el càstig més dur.*

L'Alcorà, Sura 4 An nisa Aleies 86/84.

Aquest article d'investigació analitza el fenomen del terrorisme individual com a element emergent i evolució tàctica del terrorisme gihadista. La revisió de la propaganda gihadista demostra un creixent interès d'Al-Qaida per les accions terroristes comeses per un sol individu. Factors tan diversos com la influència de líders carismàtics, la seva senzillesa operativa o l'adaptació dels serveis d'intel·ligència a les estructures terroristes «clàssiques» primigènies han incidit en l'emergència del fenomen. La saturació mediàtica del terme «llop solitari» és una variable que pot afavorir l'efecte contagi i l'aparició d'episodis rèplica. Paraules clau: terrorisme individual, llop solitari, contaminació, saturació mediàtica, gihad individual tàctic.

This article of research analyzes the phenomenon of the individual terrorism as an emergent element and tactical evolution of the jihadist terrorism. The revision of the jihadist propaganda demonstrates an increasing interest of Al Qaeda for the terrorist attacks committed by an individual on its own. Factors as diverse as the influence of charismatic leaders, its operating simplicity or the adaptation of the services of intelligence to the primitive «classical» terrorist structures have fallen upon the emergency of the phenomenon. The media saturation of the «solitary wolf» term is a variable that can favor a contagion effect and the appearance of similar episodes. Key words: individual terrorism, lonely wolf, media saturation, pollution individual jihad tactical.

INTRODUCCIÓ

L'anàlisi del terrorisme és un tema recurrent de debat acadèmic i en constant revisió durant els últims anys. En nom de l'esperit analític i de la recerca de noves tendències del fenomen, en aquest article s'analitza una de les més complexes i impredecibles formes de terrorisme: els actes de violència comesos per un sol individu. Existeix un debat epistemològic a Espanya —al món anglosaxó no es percep tant aquesta discussió— sobre la denominació d'aquests terroristes. Alguns acadèmics els cataloguen com a «actors solitaris» i d'altres, com a «llops solitaris». La controvèrsia creada per la denominació dels terroristes individuals no disminueix la incertesa que *per se* genera un fenomen molt més desconegut que el terrorisme clàssic o col·lectiu. En canvi, aquest debat no existeix a la propaganda gihadista, que utilitza els conceptes de llop solitari, mujahidí solitari o gihad solitari d'una

forma cada cop més freqüent. Independentment de la seva denominació, des d'un punt de vista estrictament de seguretat, els terroristes individuals suposen un problema creixent per als serveis d'intel·ligència i per als cossos de seguretat dels diferents Estats on operen. Factors tan determinants com la seva actuació individual, la influència d'Internet, la saturació mediàtica o l'exaltació de l'individu per part de la ideologia gihadista configuren els seus avantatges tàctics.

Malgrat la notable debilitat de l'organització Al-Qaida, s'ha observat durant els últims anys un augment significatiu d'atemptats terroristes i intents fallits duts a terme per individus amb escassa preparació operativa, que actuen de forma espontània i sense vinculació directa amb organitzacions terroristes. Aquesta forma de fer el gihad a Occident és complementària a les formes tradicionals que encara es segueixen observant en els principals escenaris gihadistes. Consisteix en una orientació operativa d'una ideologia que ha aconseguit traspasar les fronteres i està suposant un important desafiament per als sistemes o indicadors d'alerta, per als serveis d'intel·ligència i per a les forces de seguretat.

1. LA IDEOLOGIA D'AL-QAIDA I EL TERRORISME INDIVIDUAL

La ideologia d'Al-Qaida es pot definir com la doctrina supremacista exposada per l'organització i les seves filials o franquícies en el món, que propugna la instauració del califat mundial mitjançant l'expansió de l'islam, la creació de la *umma* o comunitat de creients i la implantació de la xaria com a única llei que regeix la vida de tots els musulmans. S'abandera com l'avantguarda en aquesta lluita contra els infidels evolucionant com un fenomen ideològic internacional que, imbuït en la doctrina salafista gihadista i proveït d'una agenda, pretén esdevenir artífex i revulsiu del *revivalisme* islàmic. Sense nacions ni fronteres desitja una *umma* universal que s'ha d'estendre per tot el planeta enfrontant-se a la uniformitat política, econòmica i cultural occidental.

Aquest estudi sosté que encara que Al-Qaida continua sent l'organització terrorista referent del gihadisme global, el marc sociopolític actual ha afavorit la seva mutació cap a un concepte, mètode o idea que transcendeix fronteres, jerarquies i estructures. Es planteja, per tant, l'existència d'una ideologia salafista gihadista que fonamenta el full de ruta d'Al-Qaida i que dóna pàbul a un moviment de caràcter transnacional que ha marcat amb vermell la difusió del seu ideari a Occident. En essència, el desafiament de l'islamisme radical és ideològic (Rabasa, 2011).

La longevitat d'Al-Qaida no es fonamenta en el nombre total de gihadistes que puguin entrenar al Sahel o al Waziristan, sinó en la seva incessant capacitat per a reclutar, mobilitzar i inspirar milers d'individus. El seu anhel final és que la llavor gihadista germi de forma lenta però inexorable a Occident. S'ha convertit en una idea supremacista flexible, lleugera i adaptable. Com un tauró a l'aigua que necessita moure's cap endavant de forma constant, encara que canviant de direcció lleugerament amb la finalitat d'assegurar la supervivència. No només disposa de capacitat operativa per cometre atemptats amb una freqüència relativament alta, sinó que proposa un accessible ideari per filtrar porosament a Occident.

Com a reacció al tiroteig de Fort Hood comès pel comandant de l'Exèrcit Nord-americà, Nidal Hassan Malik, l'acadèmic nord-americà Bruce Hoffman va dir: «Aquesta nova estratègia d'Al-Qaida pretén potenciar i motivar actes de violència individuals completament aliens a qualsevol cadena de comandament o jerarquia» (Gibbs, 2009).

El terrorisme individual, per tant, és un element emergent i una adaptació tàctica davant dels desplegaments de les forces de seguretat, els avenços en les polítiques de seguretat i intel·ligència antiterroristes, i representa al mateix temps, des de la perspectiva gihadista, un avantatge operatiu per estendre la ideologia gihadista a través d'accions violentes sense fer un ampli desplegament de mitjans. L'activitat dels terroristes individuals suposa un gir estratègic que diversifica exponencialment la possibilitat d'un acte terrorista a qualsevol lloc del món.

1.1 DIMENSIÓ OPERATIVA D'AL-QAIDA

Les proves suggereixen que a dia d'avui Al-Qaida, encara que afeblida per les contínues operacions de neutralització dels seus líders ideològics i operatius, manté la seva capacitat terrorista. L'adaptació dels serveis d'intel·ligència estrangers i el pas del temps ha permès un coneixement més profund de la seva estructura i pretensions. La dificultat operativa de cometre atacs a gran escala —que són molt més difícils de planificar i posar en pràctica— ha obligat Al-Qaida a reinventar-se i a portar a la primera pàgina del seu ideari conceptes com: «gihad individual», «assassí urbà» o «idees sense fronteres».

Al-Qaida ofereix un «producte operatiu» i/o un «producte ideològic» atenent l'escenari on opera. Aquesta estratègia se sustenta òbviament en la diferent idiosincràsia dels dos escenaris:

a) *Producte operatiu*

En entorns favorables i escenaris de conflicte, Al-Qaida tendeix a la prolongació temporal de la confrontació amb la finalitat de: mobilitzar mujahidins, difondre un mètode operatiu, establir cèl·lules permanents en el territori, instigar la polarització sectària (Riedel, 2012) o afavorir les aliances tàctiques basades en la coordinació operativa, logística i econòmica amb grups afins (Nigèria, Afganistan, el Pakistan, Somàlia, Mali, el Iemen, l'Iraq o Síria).

b) *Producte ideològic*

En entorns desfavorables, en què no és viable el suport operatiu o l'establiment de grups terroristes permanents perquè no hi ha un escenari propici, Al-Qaida tendeix a potenciar el terrorisme individual i la difusió d'ideologia gihadista adaptant el missatge a la singularitat d'Occident (especialment als Estats Units i Europa).

Per exemple: l'africanització¹ de l'organització Al-Qaida és un escenari que afavoreix la germinació del producte operatiu (De Kerchove, 2012). El context de paï-

1. El concepte d'africanització és el terme utilitzat per Gilles de Kerchove, coordinador antiterrorista de la Unió Europea, per descriure la creixent presència de militants subsaharians a l'organització Al-Qaida.

sos com Mali, Nigèria o de zones geoestratègiques com la Península del Sinai pot esdevenir una oportunitat per al reforç dels vincles entre grups afins com Ansar al-Din, Boko Haram, Al-Qaida al Magrib Islàmic, el Moviment per la Unitat i el Jihad a l'Àfrica Occidental (MUYAO)² o Ansar al Jihad.

Un altre exemple de l'exportació del producte operatiu d'Al-Qaida és Síria. La proximitat d'aquest país amb l'Iraq i amb la branca iraquiana d'Al-Qaida, l'Estat islàmic de l'Iraq i el Llevant (ISIL)³ va afavorir que diversos grups o cèl·lules de l'organització s'infiltrassin entre els grups opositors al règim de Bashar al-Assad (*USA Today*, 2012). La prolongació temporal de qualsevol conflicte afavoreix la mobilització de gihadistes i l'establiment de cèl·lules permanents en el territori. En el cas siria, la durada del conflicte ha permès la formació de Jabhat al-Nusra (JN), un grup gihadista siria que lluita contra el règim baasista amb l'objectiu d'establir un Estat islàmic a Síria. En aquest cas les tensions entre les dues principals faccions gihadistes que operen a territori siria exigeix un seguiment exhaustiu de la seva evolució.

El producte operatiu o «mètode tàctic de sèrie» d'Al-Qaida aporta, en entorns favorables, una sèrie de tècniques molt identificables com: atacs suicides coordinats, l'ús de cotxes o camions amb explosius, la posada en escena, el jurament de lleialtat al grup o *baya*, la iconografia o el segrest d'occidentals i la seva explotació mediàtica posterior. Aquestes tècniques ja han estat provades en altres països com el Iemen, l'Iraq o l'Afganistan, zones en què Al-Qaida ha demostrat la seva resiliència. Les parades següents on exportar el producte operatiu podrien ser les zones geogràfiques immerses en espirals de desestabilització com la Península del Sinai o el nord de Mali.

Per contra, a Occident Al-Qaida canvia de tàctica i prioritza la difusió de la seva ideologia, és a dir, del producte ideològic o propagandístic. Les possibilitats d'un calat més profund del missatge d'Al-Qaida són més grans a les zones del planeta en què s'ha estès el model de societat de la informació. Això converteix en zones opaques els punts del planeta on és difícil influir sobre la percepció dels habitants (Kaufman, 2002, 115-127).

L'enorme dificultat per consolidar infraestructures operatives permanents o eventuais a Europa o els Estats Units ha obligat Al-Qaida a incentivar el producte ideològic o propagandístic en aquests escenaris.

Aquesta circumstància és cabdal per comprendre la importància de l'estratègia propagandística de la ideologia gihadista i el seu interès per difondre el seu missatge a Occident. La pèrdua de la seva capacitat operativa després de la resposta internacional a l'11-S ha obligat Al-Qaida a estimular la seva capacitat d'inspirar nous actes de terrorisme realitzats per altres organitzacions, xarxes o individus de naturalesa molt diversa (Torres, 2010). La difusió del producte ideològic pretén influir en la consolidació d'una nova estratègia consistent en la proliferació

2. És una organització terrorista que prové d'una escissió d'Al-Qaida al Magrib Islàmic. En l'actualitat estaria composta per entre 300 o 500 integrants. El MUYAO va sorgir després d'una ruptura motivada inicialment per rivalitats entre dirigents locals de l'extensió nord-africana d'Al-Qaida. Tant AQMI com MUYAO comparteixen ideologia i mantenen un acord per coordinar les seves activitats.

3. Acrònim en anglès d'*Islamic State of Irak and the Levant*.

d'atacs individuals a Europa i els Estats Units (O'Connor, 2011). La seva veritable fortalesa és permetre a les diferents branques de la *salafiyya yihadiyya* cristal·litzar de forma conjunta i separar-se mutant en direccions diferents, convertint-se en una entitat autoperpetuadora i canviant al ciberespai que proporciona assessorament teològic i inspiració moral per a l'acció violenta, que les futures generacions podran explotar a voluntat (Reinares i Elorza, 2004, 207).

Occident s'ha convertit en un escenari de sorres propícies⁴ en què la doctrina del gihad terrorista individual (*jihad al-irhab al-fardh'ain*) és fonamental per terroritzar, confondre i esgotar l'enemic (Reinares i García-Calvo, 2013).

El terrorisme individual gihadista, a més, pretén crear un estat de confusió i «persecució d'ombres» en els serveis d'intel·ligència, així com una sobrecàrrega investigadora en els cossos i forces de seguretat que promogui la proliferació de falsos positius (Al-Shishani, 2011). Aquesta pretensió, d'augmentar exponencialment la ràtio de falsos positius, persegueix un triple objectiu:

- a) desacreditar la tasca dels serveis d'intel·ligència i de la policia;
- b) crear un estat fictici d'increment de casos;
- c) augmentar la incertesa del fenomen.

La difusió a la xarxa de magazins com *Jihad Recollections* o *Inspire* ha esdevingut una potent eina propagandística. Mentre que la proclamació de *fatwas*⁵ té una repercussió important en el món islàmic però limitada a la resta del món, publicacions com *Inspire* s'han convertit en un factor determinant en la permeabilització del missatge gihadista entre la població anglòfona. El gran èxit d'*Inspire* ha estat la seva especial incidència sobre l'acció i no tant sobre les dissertacions teològiques. El format de la revista va atreure milers de joves amb un estil més propi d'una publicació de còmic d'aventures o revista de videojocs.

2. EL CONCEPTE DE LLOP SOLITARI

La tàctica del terrorisme individual, en general, i del llop solitari, en particular, no és nova ni exclusiva del gihadisme, tot i que hi ha autors que consideren el fenomen (Weimann, 2011, 75) com un «nou paradigma» (Boston, 2011) o una «nova

4. Al-Suri considera que el gihad individual terrorista és fonamental per esgotar l'enemic i fer que es col·lapsi. La seva interpretació es basa en la sura VIII El botí de l'Alcorà 62/60, que diu: «Prepareu contra ells la força i els cavalls aparellats que pugueu, per terroritzar l'enemic de Déu, el vostre enemic i altres, diferents d'ells, que no coneixeu, però que Déu coneix, les coses que gasteu en el camí de Déu us seran retornades, perquè vosaltres no sereu vexats». L'objectiu és utilitzar la por o terror per dissuadir l'oponent en sorres propícies fora dels fronts oberts i afavorir els gihadistes que hi combaten. El gihad terrorista individual ajuda i dóna suport al gihad dels fronts oberts però l'objectiu estratègic de la doctrina gihadista és la victòria sobre l'enemic en aquests fronts oberts.

5. La religió islàmica de vegades requereix un pronunciament legal sobre una qüestió específica. Aquest tipus de pronunciament s'anomena fàtua (*fatwa*) i és emesa per un especialista o muftí en llei religiosa. Normalment les fàtues s'emeten davant d'un problema en l'aplicació de la jurisprudència islàmica sobre un tema determinat.

forma de terrorisme» (Rising, 2011). El terrorisme individual és una tàctica originària del segle XIX, que es va desenvolupar al XX i s'ha perfeccionat, gràcies en gran mesura a Internet, al segle XXI. La «propaganda pel fet» anarquista, la «resistència sense líders» del supremacisme blanc o el «gihad sense líders» d'Al-Qaida han dissenyat el full de ruta d'un terrorisme individual que emergeix de nou i no només vinculat al gihadisme. El llop solitari constitueix una figura anòmala en l'estudi del fenomen terrorista ja que habitualment aquest es concep com una activitat col·lectiva. Aquest document planteja que el fenomen del llop solitari és una evolució estratègica d'Al-Qaida motivada per l'adaptació i comprensió de l'amenaça o els avenços en les polítiques de seguretat i intel·ligència antiterroristes. Però, en essència, no és un fenomen nou, sinó una evolució tàctica. Ara bé, el terrorista individual sí pot innovar i sorprendre tàcticament en la planificació d'un atemptat terrorista.

2.1 ANTECEDENTS DEL CONCEPTE DE LLOP SOLITARI

Els antecedents del concepte de llop solitari es remunten a l'anarquisme del segle XIX. Ideòlegs de l'anarquisme de Rússia, Itàlia, França i Alemanya van establir les bases del concepte durant aquest segle. Mikahil Bakunin (1814-1876) va ser un dels ideòlegs més importants d'aquest període perquè va establir els postulats i fonaments doctrinals del terrorisme individual, a més de ser precursor del concepte de «propaganda pel fet» (Garrison, 2004, 259-279). Bakunin tenia la ferma convicció que l'acció directa era una eina revolucionària eficaç per provocar la rebel·lió espontània de les masses (Joll, 1970, 541-554).

El terme «propaganda pel fet» engloba una estratègia revolucionària basada en el supòsit que l'impacte d'una acció violenta és molt més eficaç que la paraula per incentivar la revolució de les masses. La seva posada en pràctica pretenia elevar el conflicte latent al grau de conflictivitat explícita i generar un elevat grau d'incertesa social que obligués la majoria a sortir de la seva indiferència. Tanmateix, no s'ha d'associar directament l'anarquisme amb el terrorisme, sinó que s'ha de contextualitzar el període de més activitat violenta amb un seguit d'esdeveniments històrics a Rússia i Europa de l'Est que van precipitar una escalada d'atemptats (Novak, 1954, 176-184).

Llop solitari o, en llengua anglesa, *lone wolf* són termes semàntics que es van popularitzar al segle XX. Durant la segona meitat del segle, el concepte de llop solitari estava especialment associat als supremacistes blancs⁶ i a la «resistència sense líders» (Kaplan, 1997, 80-95) o *freelance terrorism* (Kushner, 2003, 144-145). El concepte de resistència sense líder (*leaderless resistance*) va ser el terme utilitzat pel supremacista blanc Louis Beam, membre del Ku Klux Klan i de la Nació Ària, per plantejar una nova estratègia de fustigació a l'Estat (Beam, 1997). La resistèn-

6. La supremacia blanca o supremacisme blanc és una ideologia que sosté que la raça blanca és superior a altres races. És un concepte que descriu una ideologia política que promou el domini social i polític dels blancs. Actualment hi ha grups de supremacia blanca en països com els Estats Units, Austràlia, Sud-àfrica o Rússia.

cia sense líder pot definir-se com un tipus d'operació realitzada per un individu independent a qualsevol moviment, xarxa de suport o líder (Kaplan, 1997, 80-95). Tot i que el concepte va ser adoptat per Beam, ja havia estat encunyat en la dècada dels seixanta pel coronel nord-americà Ulius Louis Amoss com a estratègia defensiva contra el comunisme.

El terme, sovint, s'identifica amb un sistema de cèl·lules independents que tindrien certa similitud amb les cèl·lules autònomes de l'anarquisme insurreccionalista. Aquesta forma d'organització es basa en el fet que tots els individus que integren aquestes cèl·lules han d'operar de manera independent sense haver d'informar-ne cap altre grup, ni cap altre líder. Per donar exemple, Beam solia citar una analogia en què comparava les cèl·lules amb la boira, ja que havien d'aparèixer quan les condicions fossin favorables i desaparèixer quan no en fossin. En termes generals, però més específicament en la dimensió operativa, el concepte de resistència sense líder rebut el sistema organitzatiu piramidal, de flux unidireccional i exposat a una cadena jeràrquica en què el líder es troba en el vèrtex de la piràmide (Garfinke, 2003). Segons Beam, aquesta estructura piramidal era vulnerable a la infiltració i per tant podia comprometre els processos de presa de decisions i l'execució de les accions violentes contra l'Estat.

A finals dels anys noranta el concepte es va popularitzar als Estats Units per l'activitat violenta dels supremacistes blancs Tom Metzger⁷ i Alex Curtis.⁸ Aquests dos individus, seguint els seus propis criteris tàctics, van actuar en solitari per cometre diversos atemptats terroristes amb motivació racista i animar explícitament altres extremistes a cometre actes terroristes contra l'Estat. Les seves accions van ser interpretades pels supremacistes blancs com una forma legítima d'enfrontar-se a la corrupció política del sistema, així com el camí per a la instauració d'un nou ordre. Metzger, en el seu assaig «Regles per ser un llop solitari» descriu les virtuts i els avantatges del concepte i un dels seus lemes més populars «pensa blanc, actua blanc i sigues blanc» (Metzger, 2012a). L'exploració mediàtica del terme ha ajudat a difondre'l i popularitzar-lo en els mitjans de comunicació, Internet i fòrums acadèmics.

Actualment els conceptes de llop solitari o de resistència sense líders han estat adoptats per una varietat d'actors com: el fonamentalisme cristià, l'anarquisme, el gihadisme o l'activisme radical en defensa dels drets dels animals i/o el medi ambient (Joose, 2007, 351-368). Per exemple, l'any 1991 va aparèixer als Estats Units la publicació «Matar gent per salvar animals i el medi ambient» en què l'activista radical animalista Screaming Wolf —pseudònim de l'escriptor— descriu amb detall l'estratè-

7. En un manifest de la *White Aryan Resistance*, Tom Metzger estipula els principis d'actuació d'un llop solitari: «Qualsevol és capaç de ser un llop solitari. La resistència és un estil de vida on es posen a prova les habilitats individuals. L'èxit i l'experiència vindran al seu temps. Mai mantinguis cap registre de les teves activitats que puguin connectar-t'hi... El caos aleatori mai es pot preveure... Recorda, aquells que van venir abans que tu, compten amb tu, aquells que vindran després de tu, depenen de tu. Pensa blanc, actua blanc, sigues blanc!». (Metzger, 2012b).

8. Alex Curtis va encoratjar els seus companys a actuar individualment per cometre crims violents per eludir la incriminació d'altres militants. Defensava la promoció d'assassinats, la venda de drogues i l'ús d'armes biològiques com a estratègies útils. Va popularitzar les anomenades cinc paraules: «No tinc res a dir» (Anti-Defamation League, 2002).

gia que han de tenir els militants d'aquest tipus d'activisme. En concret fa referència a la necessitat que els «alliberadors» d'animals treballin sols o amb la col·laboració d'una o dues persones de confiança (Screaming Wolf, 1991).

La nova estratègia i evolució tàctica de la ideologia gihadista ha adoptat el concepte de llop solitari per mobilitzar ideològicament i operativament seguidors potencials a Occident.

2.2 EL CONCEPTE DE LLOP SOLITARI A L'ACTUALITAT

La definició més consensuada —tot i que no l'única— de llop solitari la proposen els analistes estatunidencs Fred Burton i Scott Stewart (2008): «La persona que actua pel seu compte, sense rebre ordres o tenir connexions amb una organització terrorista». Altres autors han contextualitzat el concepte en el marc del gihadisme proposant termes com el de *Jihobbyist* per descriure els individus que no són membres actius de cap organització gihadista però que manifesten o expressen entusiasme i admiració pels postulats gihadistes (Brachman, 2008).

No obstant això, la definició de llop solitari pot generar debat i discussió acadèmica. Per exemple, a Espanya s'ha optat per denominar «actors solitaris», en detriment de llops solitaris, els casos d'individus que actuen en virtut de la seva pròpia agenda terrorista, mentre que als Estats Units i als països del nord d'Europa és més habitual trobar el terme *lone wolf* (llop solitari) per a referir-se a individus que, de manera espontània, cometen actes terroristes. La proposta del terme «actor solitari» no discrimina els supòsits dels terroristes que actuen individualment —per obtenir un avantatge tàctic— però que pertanyen i/o reben directrius d'una organització terrorista. D'altra banda, el suggeriment de l'expressió «actor solitari» vinculat a una organització superior per definir els terroristes individuals que actuen en solitari però que pertanyen i/o reben directrius o suport logístic d'una organització terrorista, a més de ser confusa perquè vincula el concepte de «solitari» al «d'organització», no sembla reduir la incertesa i l'ambigüitat semàntica generada per l'ús d'un mateix concepte que defineix dues tàctiques diferents.

Un actor solitari o individual vinculat a una organització superior és un terme anàleg al de llop solitari vinculat a una organització, és a dir, un concepte erroni o oxímoron⁹ que no ajuda a descontaminar el terme. Un actor o llop solitari per definició no poden formar part d'una organització superior. A l'epígraf següent es resoldrà aquesta qüestió mitjançant la descontaminació del concepte de llop solitari.

La vinculació o no d'un terrorista individual a una organització és vertebral i defineix l'essència de les dues tàctiques. Per tant, l'evolució de l'individu pel cicle de l'atac terrorista és diferent —en termes tàctics i d'eficàcia— si existeix la influència d'un grup que li proporciona directrius i/o suport logístic, com per exemple:

9. Oxímoron és una figura literària que consisteix a combinar dues expressions de significat oposat en una mateixa estructura, amb l'objectiu de generar un tercer concepte amb un nou sentit. L'oxímoron funciona en un sentit metafòric ja que el seu significat literal és incoherent. Per exemple: lluminosa fosc, calma tensa, o actor solitari vinculat a una organització.

l'ensinistrament en la fabricació d'artefactes explosius improvisats o el subministrament d'armes.

El terme «actor solitari», en canvi, sí que minva l'èpica del concepte de llop solitari i pot ser una forma eficaç per reduir la seva saturació mediàtica als mitjans de comunicació. Cal fer esment però que, amb independència de la terminologia emprada, els conceptes de llop solitari o mujahidí solitari són cada vegada més comuns en l'argot propagandístic d'Al-Qaida. Aquest fet és determinant per cenyir-se al propi argot emprat per la ideologia gihadista i que darrerament sembla que marca una tendència a l'alça en l'ús del terme.

Per exemple, a finals de juny de 2012, el comitè militar d'Al-Qaida a la Península Aràbiga (AQAP) va difondre en diversos fòrums gihadistes un comunicat en castellà dirigit a simpatitzants castellanoparlants residents a Espanya o Llatinoamèrica, denominat «Comboi dels màrtirs. Aixeca't... i embarca amb nosaltres». El comunicat fa referència explícita a la importància que atorga Al-Qaida al gihad individual. El comunicat també recull l'èxit de les accions individuals, anomenades genèricament com a llops solitaris i les qualifica amb «importantíssims resultats».

El mes de març de 2013, l'AQAP va difondre un document titulat «Llibre de butxaca del mujahidí solitari» en què es recopila les diferents propostes operatives recollides en els onze números de la revista *Inspire* editats fins avui.

Un altre exemple de la importància que atorga la ideologia gihadista a la permeabilització del producte ideològic a Occident i al terrorisme individual és el fet que, després de l'inici de la campanya militar francesa Operació Serval a Mali, diversos fòrums gihadistes van difondre missatges en què s'encoratjava llops solitaris a atemptar contra la xarxa de transports i infraestructures nuclears a França (Site Intelligence, 2013).

També en aquest sentit, en l'onzè número de la revista *Inspire*, difós al maig de 2013, s'inclou un article que descriu literalment: «La impossibilitat del govern nord-americà per contrarestar i aturar el gihad solitari,¹⁰ a menys que els ingredients bàsics de cuina o el material de construcció es converteixin en il·legals».

Per finalitzar amb el debat conceptual del terme, cal fer esment que altres acadèmics defineixen llop solitari d'una forma més restrictiva i citen com a exemples típics: Arid Uka, el kosovar que va assassinar dos soldats dels Estats Units a l'aeroport de Frankfurt l'any 2011, o el norueg Anders Breivik vinculat a l'extrema dreta. En tots dos casos els terroristes van actuar *individualment* planificant les seves accions *sense* atendre les ordres d'una organització i *sense* rebre suport logístic de tercers.

Aquest article es postula per aquesta línia restrictiva en l'ús del concepte però opta per mantenir-lo per tres motius:

- a) perquè defineix explícitament una tàctica terrorista vigent des de mitjan segle XX;

10. La revista *Inspire* ha utilitzat indistintament els termes de llop solitari, mujahidí solitari, gihad individual o gihad solitari per referir-se a actes terroristes individuals o col·lectius. Per exemple: el cas dels germans Tsarnaev és per als editors del número 11 d'*Inspire* un acte de gihad solitari encara que, *stricto sensu*, no és un supòsit de terrorisme individual sinó que s'aproximaria més al concepte de cèl·lula independent.

- b) perquè la mateixa divulgació gihadista utilitza els conceptes de llop solitari, mujahidí solitari o gihad solitari d'una forma cada cop més freqüent;
- c) en darrera instància, perquè el debat acadèmic sobre l'ús més adient del concepte no redueix la incertesa generada pel terrorisme individual. Un fenomen, per cert, més desconegut que el terrorisme clàssic vinculat a organitzacions, xarxes o grups.

2.3 PROPOSTA DE DEFINICIÓ DE LLOP SOLITARI VINCULAT AL GIHADISME

L'excés d'atenció, la contaminació del concepte i la mitificació mediàtica de la figura del llop solitari, corre el risc d'encoratjar de manera indirecta la repetició d'incidents vinculats al terrorisme individual. Per aquest motiu és fonamental delimitar conceptualment el terme per evitar-ne un ús contaminat.

En el present article es defineix que un atemptat terrorista d'inspiració gihadista pot considerar-se consumat o en grau de temptativa per un llop solitari si compleix les característiques següents:

- a) opera individualment;
- b) no pertany a cap organització, grup o xarxa terrorista;
- c) actua sense la influència directa d'un líder o d'una estructura jerarquizada;
- d) planifica la seva pròpia agenda terrorista: l'operativa, la logística i l'elecció d'objectius és el resultat de la seva planificació sense atendre directrius externes;
- e) experimenta un «procés d'autoradicalització» religiosa i/o ideològica de fonts de la ideologia gihadista.

Igual que amb el terrorisme, l'ús estès del terme de llops solitaris en àmbits diferents de l'acadèmic, així com la seva saturació mediàtica, dóna lloc a la confusió en la classificació dels casos. Aquesta confusió, de vegades, provoca un cert grau de contaminació en la definició del terme a l'hora d'avaluar un treball acadèmic.

2.4 LA CONTAMINACIÓ DEL TERME LLOP SOLITARI

La Decisió marc del Consell de la Unió Europea de 13 de juny de 2002 sobre la lluita contra el terrorisme (2002/475/JAI) defineix «grup terrorista» com tota organització estructurada de més de dues persones, establerta durant un cert període de temps, que actua de manera concertada. La direcció d'un grup terrorista i la participació en les seves activitats han de ser considerades, segons la Decisió del Consell, delictes relatius a un grup terrorista. Per tant, el terrorisme es defineix com a propi de col·lectius i, en el moment de l'elaboració d'aquesta definició del Consell de la Unió Europea, eren molt estranys els casos d'individus aïllats que el practiquen pel seu compte (Jordan, 2004, 94).

D'altra banda, els terroristes no són ens aïllats sinó que estan vinculats d'alguna manera amb la societat i estan vinculats així mateix de forma directa o indirecta amb els canals de comunicació establerts per la ideologia alqaedista en la qual se

senten inspirats. Per aquest motiu, hi ha zones grises en la definició de llop solitari com a objecte d'estudi que donen lloc, com s'ha vist anteriorment, a interessants debats acadèmics. Aquest document no pretén resoldre aquestes diferències terminològiques, sinó triar i adoptar una definició que sigui clara per construir el procés analític.

Alguns estudis tendeixen a catalogar com a supòsits de llop solitari determinats casos que, *stricto sensu*, no ho són. Fonamentalment aquesta generalització en l'ús del terme de llop solitari es produeix perquè, encara que el subjecte hagi perpetrat l'acció terrorista de forma individual, l'activitat en algunes de les fases prèvies del cicle de l'atac terrorista ha estat grupal i per tant correspondria a una classificació diferent de la del llop solitari. A aquesta desviació conceptual aquest document la denomina *contaminació del concepte de llop solitari*. Per exemple:

- a) durant la fase de planificació o execució l'individu rep directrius o el suport logístic d'una organització, grup terrorista o tercers;
- b) quan l'acció s'executa de manera individual atenent un càlcul de beneficis tàctics i operatius, però s'integra a l'agenda terrorista d'una organització o grup terrorista;
- c) quan l'acció s'executa per més d'una persona però es cataloga mediàticament com un supòsit de terrorisme individual.

El concepte de llop solitari es contamina tant en l'àmbit mediàtic i acadèmic com en el d'organismes institucionals. De l'any 2013 podem citar-ne tres exemples:

- a) en primer lloc la Memòria de l'Audiència Nacional 2012, divulgada el 2013, en la qual es descriu el cas de Mohamed Merah com un exemple paradigmàtic de llop solitari (Audiència Nacional, 2012);
- b) l'aute de presó de Mohamed Echaabi emès l'11 de febrer de 2013 per l'Audiència Nacional torna a fer referència al cas de Mohamed Merah com un supòsit de llop solitari;
- c) el tercer exemple de contaminació són les paraules del ministre de l'Interior en una roda de premsa, després de la detenció el 23 d'abril de 2013 de dos gihadistes a Múrcia i Saragossa, on declarava que: «el perfil dels detinguts és el de llops solitaris com el dels dos terroristes que van perpetrar l'atemptat de Boston» (Cadena Ser, 2013).

Aquests tres exemples són models de contaminació del concepte. El cas de Mohamed Merah no és un supòsit de llop solitari sinó de *gihadista individual tàctic* (terme que es defineix en l'epígraf següent), tal com descriu la investigació de les autoritats franceses que van demostrar els seus vincles amb grups gihadistes. En el cas dels detinguts de Múrcia i Saragossa, per definició no poden tractar-se de llops solitaris per la seva vinculació i voluntat d'integrar-se al grup terrorista AQMI. Per descomptat, els germans Tsarnaev no poden ser catalogats com a llops solitaris perquè són dos els autors de l'atemptat i per la seva possible vinculació amb grups gihadistes (BBC, 2013).

La contaminació de la definició del llop solitari exigeix, per tant, la proposta d'un concepte *ad hoc* que prevegi els casos realitzats operativament per un sol individu però amb dependència jeràrquica o logística d'una organització o grup terrorista. Aquests casos es correspondrien amb accions terroristes que busquen aprofitar els avantatges de les operacions fetes per individus al mateix temps que compten amb el suport logístic i operatiu d'un grup per aprofitar tàcticament els avantatges d'ambdós mètodes.

2.5 DEFINICIÓ DEL GIHAD INDIVIDUAL TÀCTIC

Els supòsits en què es combinen accions individuals amb suport de tercers se'ls denomina en aquest article *gihad individual tàctic* i, per tant, s'exclouen de la definició de llops solitaris. Es considera que el suport, el contacte o la vinculació amb una organització o grup terrorista és determinant en la planificació de l'atemptat terrorista quan hi contribueix amb el subministrament d'explosius o armes, l'ensinistrament operatiu a la fabricació d'explosius, el suport econòmic, o la reivindicació de l'atemptat en nom de l'organització o grup.

Així mateix, l'adjectiu «tàctic» s'utilitza per qualificar l'avantatge operatiu que comporta, d'una banda, rebre suport logístic (subministrament d'armes, documentació falsa, entrenament en explosius, etc.) d'una organització o grup i, d'altra banda, operar individualment a la perpetració d'una acció violenta per evitar la detecció de la policia o dels serveis d'intel·ligència.

Taula 1. Diferència entre gihad individual tàctic i llop solitari.

Variable	Gihad individual tàctic	Llop solitari
Dependència jeràrquica	Organització o grup terrorista	No
Dependència operativa	Organització o grup terrorista	No
Amateurisme	Menor	Major
Execució de l'acció	Individual	Individual
Rastre	Sí	Sí

S'ha de puntualitzar que, en alguns casos, la connexió o vinculació de l'individu amb l'organització o grup terrorista no ha estat determinant per a la perpetració de l'acció terrorista i, per tant, es computaria com un supòsit de llop solitari. Per exemple, en el cas de Muhidin Gelle,¹¹ que va pretendre atemptar l'any 2010 contra el dibuixant Kurt Westergaard, la seva connexió amb el grup Al-Shabaab no va ser determinant en la comissió de l'atemptat i aquest va ser motivat per causes cir-

11. Gelle no va rebre suport logístic o directrius de tercers, per la qual cosa s'exclou del supòsit de gihad individual tàctic.

cumstancials i criteris d'oportunitat com: l'objectiu tou, la senzillesa en la planificació de l'atemptat o l'absència de vigilància del domicili de Westergaard.

S'exclouen de la definició de llop solitari també les accions terroristes comeses per més d'un individu com són els recents casos de Woolwich¹² i Boston.¹³ Els dos successos, per definició, no poden ser qualificats com a actes de terrorisme individual perquè van ser perpetrats per més d'un individu, encara que nombrosos mitjans de comunicació han utilitzat incorrectament el terme de llops solitaris per referir-se als autors (ABC, 2013).

També s'exclouen de la definició de llops solitaris els casos en què l'individu hagi actuat en nom d'una determinada organització o grup terrorista. Per exemple, Abdellatif Chiba¹⁴ va jurar fidelitat a Al-Qaida al Magrib Islàmic, Carlos Bledsoe¹⁵ es va declarar membre d'Al-Qaida a la Península Aràbiga o Taymur Abdul-Wahad Al-Abdaly¹⁶ es va autoproclamar membre de l'Exèrcit Islàmic de l'Iraq.

3. LA SATURACIÓ MEDIÀTICA DEL TERME LLOP SOLITARI I L'EFECTE CONTAGI

La descontaminació del concepte de llop solitari soluciona la conceptualització correcta del terme. Malgrat això, hi ha un segon factor que incideix en la proliferació d'actes de terrorisme individual a Occident: la saturació mediàtica del concepte de llop solitari.

L'atemptat de Boston, l'assassinat d'un militar al sud-est de Londres i l'assalt armat contra un altre militar francès a París han convertit en moneda d'ús comú l'expressió «llop solitari». L'atracció que el terme exerceix als mitjans de comunicació i a d'altres fòrums fa que s'utilitzi sovint amb una barreja de confusió i d'imprudència. A més, aquesta imprecisió en l'ús d'aquesta expressió provoca —sense pretendre-ho— un altre fenomen que cal tenir molt en compte a l'hora d'establir tendències: la insistència a publicitar aquests atemptats està retroalimentant el fenomen. La saturació mediàtica en l'ús del terme sovint provoca un efecte contagi que es posa de manifest en episodis «rèplica» d'atemptats individuals.

L'etnocentrisme occidental exerceix una influència negativa en el tractament mediàtic dels casos i crea una sensació d'incertesa i vulnerabilitat que augmenta el

12. El 22 de maig de 2013, Michael Adebowale i Michael Adebolajo van assassinar el soldat britànic Lee Rigby al barri londinenc de Woolwich.

13. El 15 d'abril de 2013, els germans Dzhokhar i Tamerlan Tsarnaev van col·locar diversos artefactes explosius a la meta de la marató de Boston i van causar la mort de tres persones i diversos ferits.

14. Abdellatif Aoulad Chiba va ser detingut el 17 d'agost de 2011 a la Línia de la Concepció (Cadis) després d'intentar enverinar els pous d'aigua de dipòsits de càmping i d'altres complexos turístics.

15. L'1 de juny de 2009, Carlos Bledsoe va disparar contra dos soldats que es trobaven al Centre de Reclutament a Little Rock (Arkansas). A conseqüència del tiroteig va morir un soldat i va ferir a l'altre. La motivació de la seva acció va ser l'alineament amb els postulats gihadistes d'Al-Qaida.

16. L'11 de desembre de 2010 Taymur Abdul-Wahad Al-Abdaly va morir després de detonar fallidament el seu cinturó d'explosius al centre d'Estocolm. Els investigadors van vincular la seva acció terrorista amb la presència militar sueca a l'Afganistan i amb la publicació de la caricatura de Mahoma per Lars Wilks durant l'any 2007.

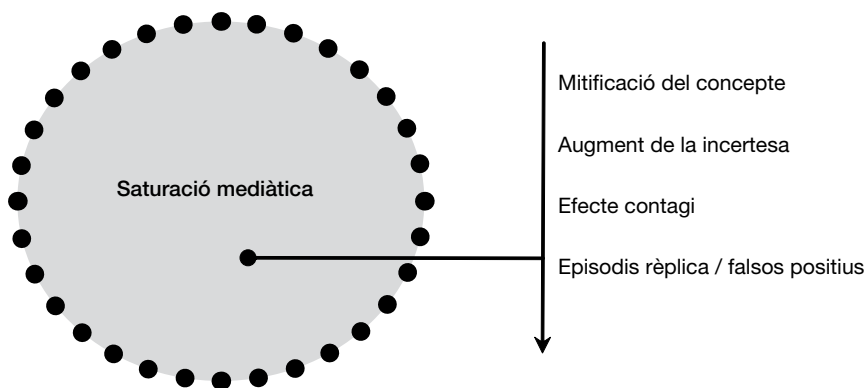
desconeixement del fenomen del terrorisme individual. Al-Qaida no és aliena a tot això i cada cop mostra més interès per l'explotació de la seva dimensió ideològica a Occident. En un entorn hostil, la «cultura de la imatge», la immediatesa dels successos i la saturació d'informació es converteixen en les eines més eficaces per captar adeptes a la causa gihadista.

El 15 d'abril de 2013, data de l'atemptat durant la marató de Boston, es varen cometre diversos atemptats a l'Iraq, Somàlia o el Pakistan que van causar gairebé un centenar de víctimes mortals i malgrat l'elevat nombre de morts el tractament mediàtic dels mitjans de comunicació occidentals va ser desproporcionat vers l'atemptat i la persecució posterior dels germans Tsarnaev. Però aquesta visió etnocentrista també es va constatar al cap de dos dies, quan una explosió a una fàbrica de fertilitzants de West (Texas) va causar una trentena de morts. L'anàlisi comparativa de la cobertura mediàtica dels fets de Boston i West mostra que va ser molt més àmplia en el primer cas.

Aquesta saturació mediàtica crea la percepció d'un augment de casos que facilita la proliferació de falsos positius i també incrementa la incertesa del fenomen. Durant l'any 2013 a Catalunya hi ha hagut dos episodis que han augmentat aquesta incertesa. Després dels atemptats de Londres i París, a Barcelona un individu de nacionalitat pakistanesa va agredir un guardia urbà destinat com a escorta del senyor Alberto Fernández Díaz; en un primer moment va ser tractat pels mitjans de comunicació com un possible supòsit de llop solitari. La investigació posterior va desvincular l'episodi de qualsevol fet terrorista (*El Periódico*, 2013).

El segon episodi va ser durant el mes de juliol del mateix 2013, després de l'enfrontament amb arma de foc d'un individu amb els Mossos d'Esquadra. Aquest cas també va generar molta incertesa i durant les primeres indagacions es va especular amb la possibilitat que és tractés d'un supòsit de terrorisme individual (*El Periódico*, 2013).

Gràfica 1. Efectes de la saturació mediàtica del concepte de llop solitari

3.1 L'EFECTE CONTAGI I EL GIHAD COOL A OCCIDENT

La imitació de les accions violentes ha estat un fet habitual al llarg de la història. El manifest de Theodore Kaczynski, *Unabomber*, encara circula per Internet (Kaczynski, 1995) i va inspirar l'enviament de cartes amb àntrax després de l'11 de setembre de 2001 i també va influir ideològicament en Anders Behring Breivik, autor del manifest *A european declaration of independence* (Declaració europea d'independència) difós poc abans dels atemptats d'Oslo i Utoya (Breivik, 2011).

Un individu que actua per iniciativa pròpia, sense rebre suport logístic i, a més, té èxit pot ser mitificat com a model, pauta, referència de comportament o lluitador per la causa. Els atemptats comesos per individus vinculats al gihadisme com Mohamed Merah o Nidal Malik Hassan poden servir com a font d'inspiració a potencials cèl·lules independents i terroristes individuals (llops solitaris o gihadistes individuals tàctics).

El gihadisme ha exaltat de forma expressa la figura del llop solitari com a model a seguir. Molts han tractat d'emular els grans atemptats d'Al-Qaida mitjançant l'ús (fallit)¹⁷ d'explosius. Aquest tipus d'incidents es coneixen com a efecte contagi¹⁸ o episodis rèplica.

En aquest sentit, el terme *actor solitari* sí que contraresta l'èpica del terme llop solitari i redueix, si més no als mitjans de comunicació, l'exaltació del concepte.

La proliferació de l'efecte «contagi» és un escenari molt probable ja que, després dels assassinats comesos per Mohamed Merah, diverses productores gihadistes van enaltir la seva acció editant un vídeo que el denominava *lleó solitari*. Posteriorment, ideòlegs gihadistes, com Abu Sa'ad al-'Amili, van incitar els musulmans occidentals a cometre accions similars. És molt probable que l'excessiva atenció mediàtica de la figura del llop solitari estigui contribuïnt a augmentar el nombre d'actes de terrorisme individual, particularment a Occident.

Per exemple, les imatges de Michael Adebolajo amb les mans sagnants van captar l'atenció de milions de persones mitjançant la difusió d'un missatge visual i impactant. Tres dies després de l'assassinat del soldat britànic Lee Rigby a Londres va haver-hi una altra agressió a un militar a París.¹⁹ La diferència entre tots dos casos radica en el fet que —al marge d'una atenció mediàtica desigual per l'absència d'imatges en el cas francès— l'assassinat del soldat Rigby no és un supòsit de terrorisme individual, malgrat que mediàticament s'ha tractat com a tal, mentre que el cas francès sí que és un supòsit de terrorisme individual i, probablement, de llop solitari. La sensació de vulnerabilitat que implica un succés d'aquestes característiques s'agreuja pel desconeixement del fenomen.

D'altra banda, l'anomenat gihad *cool* és un terme que exalta la figura del llop

17. A causa de les dificultats operatives inherents a aquest tipus d'incidents, l'opció dels assassinats amb armes blanques o armes de foc (sobretot si es cometen en sèrie) els poden semblar igualment atractius.

18. La Unió Europea ha alertat sobre l'efecte *copycat* entre els joves europeus disposats a emular els terroristes individuals gihadistes (De Kerchove, 2012).

19. El 25 de maig de 2013, el soldat Cédric Cordier va ser ferit amb un arma blanca a la nuca per Alexandre Dhaussy mentre patrullava per una estació de rodalies del barri financer i comercial de La Défense, molt a prop del centre de París.

solitari i provoca un fenomen similar d'identificació, afinitat o simpatia per la causa alqaedista (Sageman, 2008, 159; Lakhani, 2012). Per un segment de joves musulmans d'Occident el gihad s'ha convertit en una forma *cool*²⁰ d'expressar insatisfacció respecte de la societat. La ideologia gihadista els proporciona un oasi identitari (Castells, 1997, 29-34) on poder manifestar el seu rebuig i reforçar la seva identitat. Lluitar en nom de l'islam contra l'infidel pot convertir-se en una sensació «addictiva» que satisfà el desig humà de tenir una identitat clara i un objectiu a la vida (Stern, 2003, 137).

3.2 REALMENT HI HA UN PERCENTATGE TAN ELEVAT DE TRASTORNS PSIQUIÀTRICS ENTRE ELS LLOPS SOLITARIS?

En el món acadèmic es considera que el llop solitari habitualment experimenta un procés de radicalització i, en una proporció superior a la mitjana dels components d'altres grups, pateix algun tipus de trastorn psicològic o psiquiàtric que de vegades minva la seva eficàcia (Jordán, 2013).

Aquest aspecte és, si més no, discutible tot i que hi ha diversos informes que descriuen una correlació entre llops solitaris i perfils amb patologies clíniques provades (Hewitt, 2003, 80).

Per exemple, segons es recull a l'Informe COT de l'Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement (2007, 31), la taxa d'alteracions psicològiques en els supòsits de llop solitari és considerablement alta.

Així mateix, segons la investigació de Ramón Spaaij (2010, 854-870), expert en aquesta classe d'atemptats, en comparació amb el terrorisme col·lectiu, els llops solitaris solen tenir més propensió a patir problemes de salut mental.

A l'últim, un estudi de l'àmbit de la psiquiatria indica que estan especialment orientats cap al terrorisme els subjectes —encara que no en tots els casos— que pateixen importants trastorns en la personalitat: narcisistes, personalitat límit, anti-social o neuròtica (Alonso-Fernández, 2002, 488).

Aquesta aproximació teòrica contrasta especialment amb les dades obtingudes en l'estudi de casos del projecte d'investigació realitzat per a la meua tesi «El lobo solitario como elemento emergente y evolución táctica del terrorismo yihadista», ja que aquest indica quantitativament que la ràtio d'individus de la mostra que patia algun tipus de trastorn psiquiàtric o psicològic diagnosticat per metges forenses, en el moment de cometre l'acció violenta, és baix (6%). Cal ponderar, per tant, les dades proporcionades per estudis precedents ja que, en el marc temporal i espacial objecte d'aquest estudi, la representativitat de casos de llops solitaris o de gihadistes individuals tàctics amb trastorns psicològics o psiquiàtrics diagnosticats per un informe forense són baixos.²¹

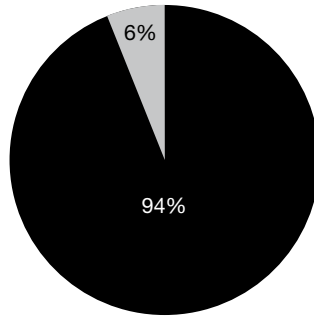
20. Expressió anglesa que significa «bo», «atractiu» o «modern».

21. Anders Behring Breivik va ser inicialment definit pels mitjans de comunicació com una persona que patia trastorns psiquiàtrics. És un exemple de la prudència que s'ha de tenir en tractar supòsits de terrorisme individual, ja que en una primera avaluació psiquiàtrica forense es va dictaminar que Breivik patia esquizofrènia paranoide (Aasland Ravndal, 2012). No obstant això, una segona avaluació va concloure que no patia cap alteració psicològica o psiquiàtrica significativa i que, per tant, va ser responsable de tots els seus actes.

Gràfica 2. Percentatges de trastorns mentals diagnosticats en els casos estudiats.

■ Casos d'individus sense trastorns mentals diagnosticats
 ■ Casos d'individus amb trastorns mentals diagnosticats

4. CONCLUSIONS

L'anàlisi del terrorisme grupal es realitza a partir de l'observació de variables o indicadors macrosocials, del coneixement de les conseqüències geopolítiques i geoestratègiques, de la investigació de les organitzacions terroristes, el seu finançament o les dinàmiques dels seus integrants. Els seus moviments són més predecibles perquè estan relacionats amb aspectes macrosocials.

Per contra, el terrorisme individual s'identifica més com una anomalia d'un fenomen que comunament es defineix com una activitat col·lectiva. Malgrat aquest tret diferencial, s'ha convertit en un client avantatjat de la ideologia gihadista i, tenint en compte els seus enormes avantatges tàctics, és summament difícil la seva detecció. Actualment és la forma de terrorisme més global, ambigua, versàtil i flexible a què s'enfronten els serveis d'intel·ligència i els cossos policials (Treverton, 2011, 163).

La subjectivitat de l'individu que després es converteix en llop solitari o en gihadista individual tàctic incrementa exponencialment la incertesa i la multiplicitat de probabilitats desconegudes. El ventall de motivacions d'un individu en el seu camí cap a la comissió d'un acte violent depèn d'una multiplicitat de variables tan impredecibles com un desengany amorós, l'afany aventurer, una patologia psiquiàtrica, les injustícies socials, un àudio d'Anwar al-Awlaki, la participació en un fòrum gihadista o la lectura d'*Inspire*. Per aquest motiu, les anàlisis d'intel·ligència redueixen incerteses i permeten plantejar models d'actuació d'organitzacions o grups però sembla que tenen dificultats per analitzar el comportament del terrorisme individual caracteritzat per ser poc probable però de molt alt impacte en l'entorn.

El terrorisme individual *per se* no és un fenomen nou perquè es remunta històricament al segle XIX, però els atacs dels llops solitaris i de gihadistes individuals

tàctics sí que són una innovació tàctica i estratègica respecte del full de ruta d'Al-Qaida. És una innovació tàctica perquè el nombre d'atacs ha experimentat un increment durant els últims anys. Però també una innovació estratègica, en forma de producte ideològic exportat a Occident per la propaganda gihadista i inspirada pels seus líders carismàtics.

Aquest tipus d'accions terroristes gaudeixen d'un ventall d'avantatges tàctics i, al mateix temps, pateixen limitacions operatives. El rastreig de la seva activitat durant el procés de radicalització i el trànsit pel cicle de l'atac terrorista possibilita, en alguns casos, la interrupció del progrés de l'atemptat. Per reduir la incertesa que genera el terrorisme individual es proposa descontaminar el concepte, així com contrarestar la saturació mediàtica de l'ús inadequat del terme. Una saturació mediàtica que, per cert, pot induir a l'efecte contagi i a la proliferació d'episodis rèplica.

El terrorista individual s'erigeix, per tant, com una figura inquietant, no tant per la seva potencial letalitat sinó pel seu marge de maniobra evolutiva i tàctica.

Escenari de tendència: variables d'estudi com l'explotació del fenomen del terrorisme individual pel gihadisme, la saturació mediàtica del terme llop solitari, els episodis rèplica provocats per l'efecte contagi i la consolidació d'un líder carismàtic a Occident podrien provocar un augment moderat de casos de llops solitaris i de gihadistes individuals tàctics, retornats de fronts oberts com Síria, Somàlia o Mali a les principals capitals europees.

BIBLIOGRAFIA

- ABC.es (2013, 23 de maig) «Londres, Boston... los lobos solitarios comienzan a ser manada» [en línia]. Disponible a: <<http://www.abc.es/internacional/20130523/abci-londres-boston-lobos-solitarios-201305230917.html>> [Consulta: 15 gener 2014].
- ALONSO-FERNÁNDEZ, F. (2002) *Fanáticos terroristas. Claves psicológicas y sociales del terrorismo*. Madrid: Salvat.
- ANÒNIM. (2008) «Sura 4 AN NISA, Aleies 86/84». *El Corán*. Barcelona: Planeta, p. 74.
- AUDIÈNCIA NACIONAL. *Memòria 2012* [en línia]. Disponible a: <http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Poder_Judicial/Audiencia_Nacional/Actividad_de_la_AN/Memoria_de_la_AN/Audiencia_Nacional___Memoria_2012> [Consulta: 15 gener 2014].
- BBC (2013, 26 d'abril) «La pesadilla de los lobos solitarios en la lucha antiterrorista» [en línia]. Disponible a: <http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2013/04/130425_eeuu_boston_ataques_bomba_tsarnaev_lobos_solitarios_jg.shtml> [Consulta: 15 gener 2014].
- BOSTON, W. (2011, 28 de juliol) «Norway attacks: the worrying rise of the lone wolf terrorism» [en línia]. *Time*. Disponible a: <<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2085658,00.html>> [Consulta: 1 octubre 2012].
- BRACHMAN, J. (2008) *Global Jihadism: Theory and Practice*. New York: Routledge.
- BREIVIK, A. (2011) *A European Declaration of Independence* [en línia]. Disponible a:

- <http://www.fas.org/programs/tap/_docs/2083_-_A_European_Declaration_of_Independence.pdf> [Consulta:14 octubre 2012]
- CADENA SER. (2013) «Fernández Díaz: “Responden al perfil de lobo solitario, al igual que los chechenos de la maratón de Boston”» [fitxer d'àudio, en línia]. Disponible a: <http://www.cadenaser.com/espana/audios/fernandez-diaz-responden-perfil-lobo-solitario-igual-chechenos-maraton-boston/csrcsror/20130423csrcsrnac_16/Aes/> [Consulta:15 gener 2014].
- CASTELLS, M. (1997) *La era de la información: economía, sociedad y cultura*. Vol. 2, «El poder de la identidad». Madrid: Alianza.
- EL PERIÓDICO. (2013, 9 de juliol) «El joven que tiroteó a los Mossos muere por disparos de la policía en Berga» [en línia]. Disponible a: <<http://www.elperiodico.com/es/noticias/sociedad/mossos-buscan-ocupantes-coche-tirotearon-agentes-ripoll-2487469>> [Consulta:15 gener 2014].
- EL PERIÓDICO. (2013, 5 de juny) «No hi ha llop solitari» [en línia]. Disponible a: <<http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/societat/llop-solitari-2409242>> [Consulta:15 gener 2014].
- GARFINKEL, S. (2003) «Leaderless resistance today». *First Monday*, vol. 8, núm. 3 (març) [en línia]. Disponible a: <<http://firstmonday.org/htbin/cgiwrap/bin/ojs/index.php/fm/article/view/1040>> [Consulta: 25 agost 2012].
- GIBBS, N. (2009, 11 de novembre) «The Fort Hood Killer: Terrified... or Terrorist?» [en línia]. *Time Magazine US*. Disponible a: <<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1938698,00.html>> [Consulta: 25 agost 2012].
- INSTITUUT VOOR VEILIGHEIDS- EN CRISISMANAGEMENT. (2007) *Lone-Wolf Terrorism* [en línia]. Disponible a: <<http://www.transnationalterrorism.eu/tekst/publications/Lone-Wolf%20Terrorism.pdf>> [Consulta: 25 agost 2013].
- JOOSE, P. (2007) «Leaderless resistance and ideological inclusion: the case of the earth liberation front». *Terrorism and Political Violence*, vol. 19, núm. 3 (setembre), p. 351-368.
- JORDAN, J. (2004) *Profetas del miedo*. Pamplona: Eunsia.
- KACZYNSKI, T. (1995) «Manifiesto de “Unabomber”». La sociedad industrial y su futuro» [en línia]. Disponible a: <www.cneq.unam.mx/cursos_diplomados/diplomados/medio_superior/SEIEM/1a/01/00/02_material/2a_generacion/mod1/doc/manifiesto_de_unabomber.pdf> [Consulta: 25 agost 2013].
- KAPLAN J. (1997) «Leaderless resistance». *Terrorism and Political Violence*, vol. 9, núm. 3 (desembre), p. 80-95.
- KAUFMAN, E. (2002) «A Broadcasting Strategy to Win Media Wars» [en línia]. *The Washington Quarterly*, vol. 25, núm. 2, p. 115-127. Disponible a: <http://muse.jhu.edu/login?auth=0&type=summary&url=/journals/washington_quarterly/v025/25.2kaufman.pdf> [Consulta: 31 agost 2013].
- KUSHNER, H.W. (2003) *Encyclopedia of Terrorism*. Thousand Oaks; London: Sage.
- LAKHANI, S. (2012, 23 de març) «Mohammed Merah - Lone wolf or Al-Qa'ida operative?» [en línia]. *Royal United Services Institute (RUSI)*. Disponible a: <<http://www.rusi.org/analysis/commentary/ref:C4F6C9350E3EE5/#.UDx-oWg0Oim>> [Consulta: 25 agost 2013].

- METZGER, T. *White Aryan Resistance* [blog web]. Disponible a: <<http://www.resist.com/tommetzger.htm>> [Consulta: 25 agost 2013].
- NOVAK, D. (1954) «Anarchism and individual terrorism». *The Canadian Journal of Economics and Political Science*, vol. 20, núm. 2, p. 176-184.
- RABASA, A. (2011) «Where Are We in the “War of ideas”?». A: JENKINS, B.M.; GODGES, J.P. *The Long Shadow of 11-S. America's Response to Terrorism* [en línia]. Santa Monica: RAND Corporation. Disponible a: <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1107.pdf> [Consulta: 25 agost 2012].
- REINARES, F.; GARCÍA-CALVO, C. (2013) «Significado y alcance de la yihad terrorista individual» [en línia]. *Comentario Elcano 16/2013*, 20 de febrer. Disponible a: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/zonas_es/terrorismo+internacional/comentario-reinares-garciacalvo-yihad-terrorista-individual> [Consulta: 1 març 2013].
- REINARES, F.; ELORZA, A. (2004) *El nuevo terrorismo islamista. Del 11-S al 11-M*. Madrid: Temas de Hoy.
- RISING, D. (2011) «Lone wolf has become new terrorist threat» [en línia]. *Star Tribune*, 5 de setembre. Disponible a: <<http://www.startribune.com/nation/129242863.html?refer=y>> [Consulta: 1 octubre 2012].
- SAGEMAN, M. (2008) *Leaderless Jihad. Terror Networks in the Twenty-first Century*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- SCREAMING WOLF (1991) «Una declaración de guerra. Matar gente para salvar a animales y el medio ambiente» [en línia]. Disponible a: <<http://vivalaanarquia.files.wordpress.com/2010/12/una-declaracion-de-guerra.pdf>> [Consulta: 2 octubre 2013].
- SPAAIJ, R. (2010) «The enigma of lone wolf terrorism: an assessment». *Studies in Conflict and Terrorism*, vol. 33, núm. 9, p. 854-870.
- STEWART, S.; BURTON, F. (2008) «The “Lone Wolf” Disconnect» [en línia]. *Stratfor*, 30 de gener. Disponible a: <http://www.stratfor.com/weekly/lone_wolf_disconnect> [Consulta: 15 gener 2014].
- TREVERTON, G.F. (2011) «The Intelligence of Counterterrorism». A: JENKINS, B.M.; GODGES, J.P. *The Long Shadow of 11-S. America's Response to Terrorism* [en línia]. Santa Monica: RAND Corporation. Disponible a: <http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2011/RAND_MG1107.pdf> [Consulta: 25 agost 2012].
- TORRES, M. (2010) «La nueva estrategia propagandística de al-Qaeda en el Magreb Islámico» [en línia]. *Análisis del Real Instituto (ARI)*, 87/2010, 20 de maig. Disponible a: <http://www.realinstitutoelcano.org/wps/portal/rielcano/contenido?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/elcano/elcano_es/programas/terrorismo+global/publicaciones/publ-actores+escenarios+y++tendencias/ari87-2010> [Consulta: 25 agost 2012].
- USA TODAY (2012, 16 de febrer) «U.S. ties al-Qaeda to Syrian bombings» [en línia]. <<http://www.usatoday.com/news/world/story/2012-02-16/syria-al-qaeda-bombings/53121396/1>> [Consulta: 22 setembre 2012].
- WEINMANN, G. (2006) *Terror on the Internet: The New Arena, the New Challenges*. Washington, D.C.: United States Institute for Peace.